

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Andreas Hansson Ganslandt

Djurskyddslag i djurens eller männi- skans intresse?

En analys av förslag till ny djurskyddslag

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Matilda Arvidsson

Termin: VT 2017

Innehåll

Summary	4
Sammanfattning	5
Förkortningar	6
1. Inledning	8
1.1 Syfte och frågeställningar.....	8
1.2 Avgränsning och urval av material	9
1.3 Metod.....	9
1.4 Forskningsläge.....	10
1.5 Disposition.....	10
2. Djurrättsliga perspektiv	11
2.1 Speciesism	11
2.2 Utilitarism.....	12
2.3 Rättighetsetik.....	12
3. Analys av de nya lagförslagen.....	13
3.1 En ny portalparagraf.....	13
3.1.1 <i>Analys</i>	15
3.2 Lidande och god djurvälstånd	17
3.2.1 <i>Analys</i>	18
3.3 Förbud mot att genomföra sexuella handlingar med djur	19
3.3.1 <i>Analys</i>	21
3.4 Djurförsök	23
3.4.1 <i>Analys</i>	25
3.5 Lagens omfattning	26

3.5.1	<i>Analys</i>	27
4.	Slutsatser	29
4.1	Definitionen av djur och skyddsvärda intressen.....	29
4.2	Motsägelsefulla element.....	29
4.3	Oproblematiserade antaganden	30
5.	Avslutande kommentarer	30
	Käll- och litteraturförteckning	32

Summary

In 2011, a report was handed to the government of that time with a proposal for a new law on animal protection, but still, six years later, only a few reforms have been passed.

The purpose of this essay is to examine what perspectives on animal rights have formed the law-making process to several suggestions on reforms of the law on animal protection. To guide me in this work I will try to answer several questions concerning the definition of animals and what interests are considered worth protecting in this law-making process. I will also analyze if there are any contradictions that stand out and see if anything is assumed or not problematized.

The animal rights perspectives that will form the basis for the analysis represents the three main branches of the field, namely speciesism, utilitarianism and rights based ethics.

The analyses reveal an ambition to strengthen the protection of animals in accordance with rights based ethics where the welfare of animals is the focus instead of animal suffering. This is especially noticeable in the matter of ban on sexual actions with animals. This ambition is however in many other areas limited by an approach that is based on speciesism and utilitarianism where the interests of humans is considered superior to the interests of animals and animal suffering is allowed within certain limitations. The human right to use animals as food and objects in experimentations is left unproblematized and there are several contradictions in the matter of animal suffering.

The conclusion is that although an ambition to strengthen the protection of animals can be detected the fact remains that the law on animal rights first and foremost is meant to protect animals within human practice. The law is not meant to supply full protection for all animals which results in a main presence of speciesism and utilitarianism.

Sammanfattning

2011 överlämnades till dåvarande regeringen ett betänkande med förslag på en helt ny djurskyddslag, men nu, sex år senare, har endast ett fåtal lagändringar genomförts.

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka djurrättsliga perspektiv som har präglat lagstiftningsprocessen till ett antal förslag på ändring i djurskyddslagen. Som vägledning för detta arbete kommer jag att försöka besvara frågor om hur djur definieras och vilka intressen som anses skyddsvärda i lagstiftningsprocessen till djurskyddslagen. Jag kommer också undersöka om det framträder några motsägelser, vad som antas och vad som lämnas oproblematiserat.

De djurrättsliga perspektiv som ligger till grund för analysen kan sägas representera de tre huvudsakliga grenarna inom djurrättsområdet, nämligen speciesism, utilitarism och rättighetsetik.

I analysen framkommer att det finns en ambition att ytterligare stärka djurskydd och på flera vis röra sig mot ett rättighetsetiskt synsätt där djurs välfärd lyfts fram istället för att fokusera på djurs lidande. Detta visar sig framförallt i frågan om förbud mot sexuella handlingar med djur. Denna ambition är dock i många andra frågor begränsad av ett speciesistiskt och utilitaristiskt synsätt där människors intressen överordnas djurs och där djurs lidande tillåts inom vissa gränser. Människans rätt att bruka djur som föda och försöksdjur lämnas till stor del oproblematiserad och det finns flera motsägelser i frågan om djurs lidande.

Slutsatsen blir att även om det går att skönja en ambition att stärka djurskydd så är djurskyddslagens främsta funktion att skydda de djur som är en del av människors verksamhet. Lagen har inte som syfte att ge ett fullgott skydd för alla djur vilket också innebär att de speciesistiska och utilitaristiska perspektiven är de förhärskande.

Förkortningar

BrB	Brottsbalken
DsL	Djurskyddslagen
EU	Europeiska Unionen
JO	Justitieombudsmannen
(KD)	Kristdemokraterna
(L)	Liberalerna
(M)	Moderata samlingspartiet
(MP)	Miljöpartiet de gröna
Prop.	Proposition
Rskr	Riksdagsskrivelse
(S)	Sveriges socialdemokratiska arbetareparti
SFS	Svensk författningssamling
SOU	Statens offentliga utredningar
(V)	Vänsterpartiet

“Some people talk to animals. Not many listen though. That's the problem.”

- Nalle Puh

1. Inledning

Den som skriver en rättsvetenskaplig uppsats om djur skriver oundvikligen också en uppsats om människor.¹ Den juridiska regleringen av djur är lika mycket en skyddsfråga som en organisation av människors vardagliga djurhållning. Denna spänning mellan djur som omtyckta skyddsvärda varelser och djur som medel för människors verksamhet ställer krav på juridiken att balansera olika moraliska, etiska och samhällsekonomiska aspekter för att uppnå det ändamål som lagstiftningen syftar till.

I november 2011 överlämnades till dåvarande regeringen utredningen *Ny djurskyddslag - Betänkande av utredaren i Översyn av djurskyddslagstiftningens utformning och innehåll (SOU 2011:75)* av särskild utredare Eva Eriksson.² I den föreslogs att den nuvarande djurskyddslagen (1988:534), DsL, skulle ersättas med en helt ny djurskyddslag, men nu, sex år senare, har endast ett fåtal lagändringar genomförts. Jag vill med denna uppsats titta närmare på några av de mer grundläggande lagförslag som presenterades i utredningen och i den efterföljande lagstiftningsprocessen för att se vilka djurrättsliga perspektiv som har format de nya förslagen och vad som eventuellt kan väntas av en framtida djurskyddslag.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka djurrättsliga perspektiv som har präglat lagstiftningsprocessen till ett antal förslag på ändring i djurskyddslagen.

För att uppnå detta syfte kommer jag att försöka besvara följande frågeställningar:

- Hur definieras djur och vilka intressen anses skyddsvärda i lagstiftningsprocessen till djurskyddslagen?

¹ Jag har valt att använda mig av begreppen ”djur” och ”människor”. Detta är problematiskt eftersom människor också är djur och vissa djurrättsförespråkare ser denna språkliga uppdelning som en del av djurs underordning. Begrepp som ”icke-mänskliga djur” och ”mänskliga djur” kan dock upplevas som icke läsvänliga och jag har därför valt den mer traditionella formen.

² Försättningsvis kallad utredningen.

- Träder det fram några motsägelser i lagstiftningsprocessen till djurskyddslagen?
- Vad antas och vad lämnas oproblematiserat i lagstiftningsprocessen till djurskyddslagen?

1.2 Avgränsning och urval av material

Att avgränsa sig till ett visst urval av material handlar i slutändan om att balansera de tids- och utrymmesramar som satts för uppgiften och behovet av material för att göra den specifika analysen rättvisa. Utifrån dessa avvägningar har jag valt att endast fokusera på den senaste ändringen av djurskyddslagen och valt bort möjligheterna att komparativt studera utländska djurskyddslagstiftningar och även att studera djurskyddslagen i en historisk kontext. I avgränsningen av analysmaterial har jag valt att titta på den redan nämnda utredningen, efterföljande proposition *Prop. 2013/14:41 Ändringar i djurskyddslagen*, motioner och riksdagsdebatten till den senaste ändringen av djurskyddslagen som trädde i kraft 1 april 2014 (SFS 2014:112). Utredningen är ett gediget material på över tusen sidor och kan sägas representera en mångfald av perspektiv och representanter på djurrättsområdet då den är skriven i nära dialog med myndigheter, forskningsinstitut, bransch- och djurskyddsorganisationer.³ En analys av det valda materialet anser jag ger goda möjligheter till att besvara uppsatsens frågeställningar och fullfölja syftet med uppsatsen.

Det har inte varit möjligt att analysera alla lagförslag i utredningen utan ett urval har gjorts utifrån kriterierna att de togs upp som lagförslag i propositionen eller att de kan sägas ge uttryck för de grundläggande djurrättsliga perspektiv som framträder i utredningen.

1.3 Metod

För att uppnå syftet med uppsatsen kommer jag att använda mig av en genusrättsvetenskaplig metod. Denna metod utgår från ett socialkonstruktivistiskt per-

³ SOU 2011:75 s. 166–171.

spektiv där rätten inte ses som ett isolerat system utan som en historisk och samhällelig produkt som är skapad av människor och som ger uttryck för maktrelationer och därför innehåller motsägelser och olika intressen.⁴

Den genusrättsvetenskapliga metoden är traditionellt sett inriktad på frågor om kön och föreställningar om kön, men jag anser att den lämpar sig väl att överföra på en analys inriktad på djur eftersom angreppssättet är detsamma, nämligen att frigöra sig från och problematisera vedertagna föreställningar och se hur rätten producerar och reproducerar vissa strukturella ordningar och hierarkier. På detta vis skiljer sig den genusrättsvetenskapliga metoden från den rättsdogmatiska genom att forskarens roll inte är att bidra med enhetliga förklaringar av gällande rätt utan snarare att påvisa de motsägelser som kan finnas och studera vilka intressen och avvägningar som kan ligga bakom lagstiftningen på ett visst område.⁵

1.4 Forskningsläge

Forskningen om djurskyddslagen är förhållandevis sparsmakad. Eva Diesen ger dock i *Djurens Juridik* från 2016 en god överblick och viss problematisering av den nuvarande djurskyddslagen. Niklas Cserhalmi har i sin avhandling *Djursomsorg och djurmisshandel 1860–1925. Synen på lantbrukets djur och djurplågeri i övergången mellan bonde- och industrisamhälle* från 2004 forskat om den historiska synen på djur i det svenska bondesamhället. Även Per-Anders Svärd har i sin avhandling från 2015, *Problem Animals. A critical genealogy of animal cruelty and animal welfare in Swedish politics 1844–1944*, anlagt ett historiskt perspektiv där han undersöker vilka diskursiva regimer som har styrt den svenska djurpolitiken mellan 1844–1944.

1.5 Disposition

I det efterföljande avsnittet, *Djurrättsliga perspektiv*, presenteras översiktligt den teoretiska ramen för analysarbetet. Detta följs av uppsatsens centrala del,

⁴ Korling och Zamboni (red.) (2013) s. 274f.

⁵ Korling och Zamboni (red.) (2013) s. 274, 298f.

Analys av de nya lagförslagen, där det juridiska materialet presenteras och analyseras utifrån de djurrättsliga perspektiven. I det efterföljande avsnittet, *Slutsatser*, summeras analysen utifrån uppsatsens frågeställningar och uppsatsen avrundas med avsnittet *Avslutande kommentarer*.

2. Djurrättsliga perspektiv

Nedan presenteras de mest inflytelserika inriktningarna inom djurrättsrörelsen för att ge en ingång till de resonemang som kommer att föras i analysdelen.

2.1 Speciesism

I början på 1970-talet myntade Richard D. Ryder begreppet speciesism som beskriver hur åtskillnad görs mellan olika arter vilket leder till att vissa blir lidande, en orättvisa som han anser delar likheter med sexism och rasism. Den grundläggande likheten mellan förtrycken är, enligt Ryder, deras irrationalitet och diskriminering utifrån fysisk uppenbarelse.⁶ Speciesism som begrepp har fått ett stort genomslag inom djurrättsrörelsen, men har också kritiserats. Mary Midgley invänder att åtskillnad mellan arter baseras på riktiga antaganden, medan rasism och sexism vilar på felaktiga antaganden. Rasism och sexism utgår ifrån att ens bemötande av en annan person är beroende av vetskap om personens kön eller etnicitet vilket är felaktigt medan vi faktiskt behöver veta vilken art ett djur är för att kunna behandla det på bästa sätt.⁷ Det finns dock feministiska forskare som har vidareutvecklat teorier om relationen mellan sexism, rasism och speciesism. Catherine A. MacKinnon beskriver hur både kvinnor och djur identifierats med natur framför kultur. Både kvinnor och djur har ansetts sakna biologiska egenskaper som innehas av män och människor och som anses legitimera den överordnade status som innehas av respektive grupp.⁸ Lori Gruen ser likheter i

⁶ Ryder (2001) s. 48.

⁷ Hursthouse (2000) s. 203f.

⁸ Sunstein och Nussbaum (red) (2004) s. 263–267.

det sätt som människors reducering av djur till objekt utan känslor och egna intressen legitimerar människors bruk av djur som verktyg på liknande vis som slavhandeln legitimerades.⁹

2.2 Utilitarism

Någon som har haft en stor påverkan på djurrättsrörelsen är Peter Singer som använder sig av Ryders speciesismbegrepp, men utifrån ett utilitaristiskt jämlikhetsperspektiv. Singers jämlikhetsprincip går ut på att hänsyn till varelsers intressen måste utsträckas till alla varelser, oavsett kön, etnicitet eller art. Det handlar inte om att alla ska behandlas lika eller ha exakt samma rättigheter utan att samma hänsyn ska tas till de specifika intressena hos varje grupp. Motiveringen till att denna jämlikhetsprincip även ska omfatta djur hämtar Singer från Jeremy Bentham som uttryckte att en varelse har rätt till jämlik hänsyn ligger i förmågan att känna lidande eller välbehag, vilket Singer anser är grundläggande förutsättningar för att en varelse överhuvudtaget ska kunna ha intressen. Singer, som är strikt utilitarist, menar dock inte att lidande aldrig är rättfärdigat utan i slutändan är målet att uppnå den största summan lycka för den största möjliga gruppen.¹⁰

2.3 Rättighetsetik

Inom den gren som talar om djurs moraliska rättigheter ses Tom Regan som den främste företrädaren. Regan vänder sig mot Singers utilitaristiska hållning att lidande kan rättfärdigas för maximal nytta eftersom handlingar som är moraliskt orätta inte kan rättfärdigas av ”goda” konsekvenser.¹¹ Regan definierar en moralisk rättighets giltighet utifrån dess grund i en giltig moralprincip och den främsta av dessa är, enligt Regan, rättvis principen. Regan skiljer på förvärvade och oförvärvade plikter där han menar att rättviseplikten är oförvärvad, alltså en naturlig plikt som finns oavsett människors institutionella arrangemang. Eftersom rättvisepincipen är oförvärvad måste den, enligt Regan, ses som en

⁹ Wyckoff (2014) s. 725.

¹⁰ Singer (1999) s. 31–37, 50f.

¹¹ Diesen (2016) s. 39.

grundläggande rättighet för alla varelser som är lika varandra i relevanta avseenden. Dessa avseenden är för Regan de inneboende värdena som tillskrivs alla moraliska varelser, medan irrelevanta avseenden är till exempel etnicitet, kön, religion, hemort och därmed även art.¹²

Singer vänder sig mot att prata om moraliska rättigheter och refererar till Benthams uttalande om att rättigheter utöver de juridiska är nonsens på styltor, alltså att det inte finns några ”naturliga” rättigheter utöver de juridiska.¹³

3. Analys av de nya lagförslagen

Den 20 februari 2014 biföll riksdagen miljö- och jordbruksutskottets betänkande om ändring av djurskyddslagen.¹⁴ Förutom vissa förändringar av teknisk karaktär kom regeringen med två huvudsakliga förslag som båda bifölls. Den stora nyheten var en ny bestämmelse om förbud mot att genomföra sexuella handlingar med djur medan det andra lagförslaget rörde definitionen av djurförsök. Nedan kommer dessa lagförslag och ytterligare tre lagförslag som regeringen ännu inte valt att gå vidare med att presenteras och analyseras var för sig.

3.1 En ny portalparagraf

1 kap. 1 § i förslaget till ny djurskyddslag

Denna lag syftar till att säkerställa ett gott djurskydd inklusive en god djurhälsa. Den syftar också till att främja respekten för djur och deras välfärd, då djur har ett egenvärde oavsett den nytta människan har av dem.

I utredningen anges att ovan lagförslag skulle signalera att människan har en moralisk skyldighet att ta hänsyn till djurens behov och välfärd för att djurhållningen ska vara etiskt acceptabel.¹⁵ Detta innefattar att djuret ska må bra såväl fysiskt som psykiskt. Detta lyfts inte fram endast ur ett moraliskt perspektiv utan

¹² Regan (1999) s. 248–258.

¹³ Singer (1999) s. 38.

¹⁴ Rskr. 2013/14:151.

¹⁵ SOU 2011:75 s. 21, 39.

även ur ett folkhälsoperspektiv eftersom ett gott djurskydd och en god djurhälsa indirekt innebär en god folkhälsa. Om djuren är så friska som möjligt behöver de mindre medicinsk behandling vilket minskar antibiotikaresistensen och ger säkrare livsmedel till konsumenter.¹⁶

Vidare skriver utredaren att djur har moralisk status med egenvärde och ska visas hänsyn, men att de inte kan ses som moraliska aktörer med ansvar för sina handlingar. Man uppmärksammar även att djurs egenvärde kan kollidera med människors intressen vilket kan leda till konflikt som kräver en etisk avvägning av ett antal faktorer, såsom samhällsnytta kontra nödvändighet och möjlighet till andra alternativ. Som exempel nämns produktionen av livsmedel där samhällsnytta och ekonomiska aspekter måste vägas mot den belastning och lidande som djuret utsätts för. Utredaren skriver att avvägningar mellan ekonomi och djurens välfärd är oundvikliga och att vad som ska anses acceptabelt får utgå från vad man vet om djurarten och dess behov.¹⁷

Flera myndigheter, såsom *Länsstyrelsen Dalarna och Sveriges Lantbruksuniversitet* stöttade att djur skulle anses ha egenvärde och ville också att det uttrycktes i lagtext att djur inte bör jämföras med saker utan att de ska ses som kännande varelser med ett berättigande utifrån sina egna behov. *Nationellt centrum för djurvälfärd* uttryckte att det är problematiskt att djur inte kan föra sin egen talan, dvs. vara käranden, eftersom det har funnits fall där förvaltningsmyndigheter som tredje part inte haft rätt att överklaga.¹⁸ Jens Holm m.fl. (V) uttryckte en liknande åsikt i en motion till propositionen där de föreslog att det borde införas en ombudsman för djur, DjurO, som kan förespråka djurens intressen.¹⁹

Ingen regering har ännu gått vidare med att införa denna portalparagraf och därmed finns det inget uttryck för djurs egenvärde i den nuvarande djurskyddslagen.

¹⁶ SOU 2011:75 s. 21f.

¹⁷ SOU 2011:75 s. 39, 399ff.

¹⁸ SOU 2011:75 s. 1040.

¹⁹ Motion 2013/14: MJ5.

3.1.1 Analys

Ovan redovisning visar att det finns en önskan och ambition från flera håll att stärka djurs skyddsställning och att det är viktigt med etisk djurhållning. Samtidigt lyfts det fram att det måste göras avvägningar utifrån människors intressen och samhällsnyttan. Till viss del kan detta sätt att resonera sägas bära likheter med Singers utilitaristiska synsätt, men eftersom denna intresseavvägning framförallt utgår från ett människoperspektiv är den speciesistiskt präglad på ett sätt som Singer inte förespråkar. Från ett utilitaristiskt perspektiv är det inte acceptabelt att avväga ekonomiska aspekter mot djurs belastning i produktionen av animalisk föda eftersom människan kan få sitt födobebehov tillfredsställt på andra vis och därmed kan djurs lidande inte rättfärdigas med ett nödvändigt intresse hos människor.²⁰ Resonemanget är ytterligare verklighetsfrämmande från ett rättighetsetiskt och speciesistiskt perspektiv eftersom det bygger på en föreställning om att människor är överordnade som grupp och har därmed en rätt att begränsa djurs moraliska rättighet att inte utsättas för skada.

Djurens underordning uttrycks också genom att de inte ses som moraliska aktörer utifrån det faktum att de inte kan tillskrivas ansvar för sina handlingar. Att definiera djur på detta vis liknar till stor del Immanuel Kants resonemang om autonomi som han kopplade ihop med viljans frihet. Kant gjorde inte skillnad på olika människor som till exempel i ståndssamhället utan skiljelinjen gick mellan förnuftiga varelser och varelser utan förnuft, d.v.s. mellan människor och djur.²¹ John Rawls, som var influerad av Kant, var av samma åsikt och ansåg att endast personer kan vara moraliska agenter eftersom endast de som har skyldigheter kan ha rättigheter. Enligt Rawls är det därmed förvisso fel att vara grym mot djur, men människor är inte skyldiga dem strikt rättvisa.²² Detta går emot Regans rättighetsetiska syn där det moraliska aktörskapet inte är avgörande för en varelse moraliska rättigheter.²³

²⁰ Hursthouse (2000) s. 173ff.

²¹ Wennström (2005) s. 9f.

²² Diesen (2016a) s. 20f.

²³ Regan (1999) s. 158–177

Det redovisade materialet visar dock att det finns delade meningar om hur djur ska definieras och flertalet instanser anser att djur ska erkännas som känande varelser och inte som egendom. En sådan definition av djur går redan att finna i ett antal rättssystem, bland annat i Tyskland, Frankrike, Österrike, Spanien och Holland. Tomasz Pietrzykowski har dock analyserat ett flertal av dessa rättssystem och sett att det är mer en deklaration än ett faktiskt tillskrivande av rättigheter. Han förklarar detta med att de moderna rättssystemen ofta har en strikt uppdelning mellan personer och saker vilket gör att djuren hamnar i ett mellanläge där de inte blir något av dem. Han anser inte att lösningen är att vidare argumentera för att djur ska ses som personer eftersom djur inte kan ses som rationella ”naturliga” rättssubjekt i kantiansk mening då de inte kan erläggas några skyldigheter. Istället föreslår han att en tredje kategori utöver person och sak införs, nämligen icke-personella rättssubjekt. Pietrzykowski menar att eftersom en stor del av de mänskliga rättigheter som garanteras för personer är av intresse för djur är det mer logiskt att ge rättigheter som icke-personella rättssubjekt för att betona djurens specifika förutsättningar och intressen. Medan personer både kan inneha rättigheter som dels skyddar deras intressen, dels skyddar deras valfrihet så kan djur bara inneha de förstnämnda rättigheterna och detta kan kokas ner till en grundläggande rättighet, nämligen att ens intresse ges full juridisk beaktan i de fall de berörs av en juridisk handling.²⁴

Eva Diesen är inne på en liknande linje och menar att juridiken har ett dubbelförhållande till djur som är ett etiskt dilemma. Lagstiftningen ser djuren som skyddsvärda levande individer som har rätt att få sina grundläggande behov tillgodosedda, men samtidigt ses de som ägodelar som inte har rätt till juridiska ombud som kan företräda deras intressen om de står i konflikt med människors intressen. Likt flera utredningsinstanser anser hon därför att djuren bör ha en ombudsman som kan föra deras talan.²⁵

²⁴ Kurki och Pietrzykowski (red.) (2017) s. 53ff.

²⁵ Diesen (2016) s. 218.

3.2 Lidande och god djurvälstånd

1 kap. 4 § i förslaget till ny djurskyddslag

Med lidande avses såväl fysiskt som psykiskt lidande.

3 kap. 1 § i förslaget till ny djurskyddslag

Djur ska behandlas väl och ges en god djurvälstånd. Djur ska skyddas mot onödigt lidande och mot sjukdom.

Syftet med ovanstående lagförslag var att skapa ett nytt förhållningssätt angående djurhållningen där fokus skulle flyttas från lidande och sjukdom till god djurvälstånd. Samtidigt ansågs det också nödvändigt att lidande definierades i lagstiftningen eftersom det är ett begrepp som återkommer i djurskyddslagen.²⁶

Begreppet djurvälstånd ska enligt utredaren förstås som alla olika aspekter som påverkar ett djurs välbefinnande såsom hälsa, biologisk funktion, beteendebehov och känslor. Det konstateras att den vetenskapliga forskningen har gott stöd för att ryggradsdjur kan känna smärta och har medvetande i någon form och förmåga att uppleva känslor vilket bör tas hänsyn till. Djurvälståndsbegreppet ska därför innefatta att djuret mår bra både fysiskt och psykiskt.²⁷

När det kommer till begreppet lidande ska den psykiska aspekten avse bland annat ångest, stark oro, rädsla, stress eller att djuren hålls i miljöer som gör att de utvecklar apati eller stereotypier (rörelsemönster som saknar funktion, såsom röribitning hos grisar). Med fysiskt lidande avses som utgångspunkt smärta och obehag orsakat av fysiska skador och bestående men, men inkluderar även obehag som kommer från bland annat köld, hetta, svält och törst.²⁸

Inget av lagförslagen har ännu genomförts och därmed finns inte begreppet djurvälstånd i djurskyddslagen. Det framkommer i propositionen till nuvarande djurskyddslag att lidande ska förstås fysiskt och psykiskt, men det är för närvarande inte uttryckligen definierat i lagen.²⁹

²⁶ SOU 2011:75 s. 39ff, 97, 401.

²⁷ SOU 2011:75 s. 395, 401.

²⁸ SOU 2011:75 s. 97, 451.

²⁹ SOU 2011:75 s. 97.

3.2.1 Analys

Utredningens fokusskifte från lidande till djurvälstånd kan sägas vara ett uttryck för den rättighetsetiska synen på djur, då välfärd för Regan innebär att man tittar på den generella tendensen och den övervägande kvalitén i det liv en varelse lever istället för att titta på isolerade tillfällen.³⁰ För Regan kan välfärden skadas på två sätt, antingen genom vållande eller berövande. Vållande är det lidande som djur utsätts för i olika sammanhang medan berövande är en skada där djuret kanske inte känner lidande, men ändå berövas möjligheten att åtnjuta sin välfärd.³¹ När djurrättsfrågor diskuteras menar Regan att fokus tenderar att ligga på vållande, medan berövandet som skada inte får samma uppmärksamhet. Detta exemplifierar han med dödandet av djur där förespråkare hävdar att det är etiskt försvarbart eftersom det inte medför något lidande, medan Regan menar att det är den mest allvarliga skadan i det avseendet att det fullkomligt berövar djuret sin tillgång till den välfärd den skulle kunna uppleva.³² Ur ett rättighetsetiskt perspektiv kan det alltså inte vara möjligt att uttrycka hänsyn till djurs välfärd och samtidigt tillåta visst lidande, berövande av deras frihet och att de dödas. Även Paula Cavalieri vänder sig mot hur begreppet välfärd begränsas när det tillskrivs djur då hon anser att det alltid används på en minimumnivå och att det mest huvudsakliga intresset för en varelse, att få leva, är förbehållet människor.³³

Begränsningen av välfärdsbegreppet visar sig också i det faktum att begreppet lidande fortfarande är frekvent förekommande i förslaget till den nya djurskyddslagen och att det även föreslås få en uttrycklig definition i djurskyddslagen. Även om förslaget på uttrycklig definition av lidande är positivt i det avseendet att tydlighet kan ge större rättssäkerhet så kvarstår andra problem. För vissa verksamheter, till exempel djurförsök och slakt, föreskrivs att djuret inte får utsättas för ”onödigt lidande” samtidigt som det inte finns någon förklaring till vad ”onödigt” förhåller sig till. I utredningen uttrycks endast att definitionen

³⁰ Regan (1999) s. 96.

³¹ Regan (1999) s. 100ff.

³² Regan (1999) s. 104ff.

³³ Cavalieri (2001) s. 30f.

är av generell natur och vad det egentligen innebär för olika djurarter får myndigheterna själva ange i sina myndighetsskrifter.³⁴ I propositionen går det att läsa att uttrycket innebär att det i vissa fall är tillåtet att orsaka djur visst lidande, exempelvis i samband med att djur används för forskningsändamål.³⁵

Det får anses problematiskt och till viss del motsägelsefullt att man i utredningen vill ha en tydlig definition av att lidande både kan vara fysiskt och psykiskt, men man vill inte uttrycka hur långt detta lidande kan sträcka sig förutom till ett odefinierat ”onödigt”. Något bör dock kunna utläsas ur det faktum att det inom slakt och djurförsök tillåts lidande inom en viss gräns då det är två verksamheter som får anses vara grundläggande för människors vardag. Människors beroende av djur som mat och medicinska försöksobjekt överordnar djurs intresse att aldrig utsättas för lidande vilket visar att även om det finns en ansats till rättighetsetiskt synsätt så finns det även i denna fråga speciesistiska drag och viss lutning mot det utilitaristiska synsättet.

3.3 Förbud mot att genomföra sexuella handlingar med djur

9a § djurskyddslagen

Det är förbjudet att genomföra sexuella handlingar med djur.

Förbudet omfattar inte handlingar som utförs av veterinärmedicinska skäl, i samband med avel eller av liknande berättigade skäl.

Förslaget från utredningen om förbud mot att genomföra sexuella handlingar med djur är ett av få som regeringen gick vidare med och la fram i sin proposition. Regleringen var ny för djurskyddslagen då sexuella handlingar med djur reglerades genom djurplågeribestämmelsen i 16 kap. 13 § brottsbalken, BrB,

³⁴ SOU 2011:75 s. 417.

³⁵ Prop. 2013/14:41 s. 9.

som dock krävde bevisat lidande för fällande dom vilket inte är fallet med regleringen i djurskyddslagen.³⁶

I utredningen nämns som fördelar med förbudsbestämmelsen att den fångar många handlingar som inte behöver vara fysiskt skadliga för djuret, men ändå innebär en kränkning mot djuret eftersom det är fråga om en tvångshandling. Vidare uttrycks att även om det saknas vetenskapliga belägg för att varena sexuell handling med ett djur orsakar fysiskt eller psykiskt lidande så är risken så stor att sådana handlingar får anses stå i strid med principen om djurs välfärd.³⁷ Det påpekas dock att denna aspekt kan upplevas som problematisk. Eftersom lidande inte alltid kan bevisas kan kriminaliseringen uppfattas som ett förbud av moralisk karaktär och förbudet reser också frågor om vilken integritet djur kan anses ha och om djur kan tillskrivas sexuell integritet. Ifall en skulle anse så vara fallet blir frågan om handlingar som vidtas i avelssyfte bör tillåtas eftersom dessa får anses lika integritetskränkande. Utredaren anser dock att det finns en grundläggande skillnad då de senare nämnda handlingarna får anses ha samhällsnytta och sker under kontrollerade former med minimering av eventuellt lidande för djuret.³⁸

I propositionen konstateras att användning av djur för sexuella ändamål inte kan anses ligga i linje med den hänsyn om djurens välfärd och den respekt mot djuren som är grundläggande i all djuromsorg. Man tillägger dock att det inte går att tala om integritet och självbestämmanderätt för djur på samma sätt som för människor, men att människan har ett ansvar för hur djur hanteras.³⁹

De flesta remissinstanserna var positiva till den nya bestämmelsen, men några, däribland *Lantbrukarnas riksförbund*, *Svenska nötköttsproducenter*, *Svenska Djurhälsovården* m.fl, ansåg det problematiskt att bestämmelsen förbjuder och straffsanktionerar beteenden som inte medför bevisat lidande då sådan kriminalisering snarare riktar sig mot vad som anses vara omoraliska och fränstötande handlingar. Även *JO* och *Domstolsverket* var inne på denna linje

³⁶ Prop. 2013/14:41 s. 11

³⁷ SOU 2011:75 s 771ff.

³⁸ SOU 2011:75 s. 772.

³⁹ Prop. 2013/14:41 s. 12.

och avstyrkte kriminaliseringen eftersom bestämmelsen omfattar fler gärningar än sådana som riskerar orsaka djuret lidande, och blir därmed av moralisk karaktär. Likt JO avstyrkte också Lagrådet förslaget på kriminalisering då de ansåg att kriminalisering i detta fall var ett ineffektivt medel och de ifrågasatte också om alla handlingar som kan betecknas som sexuella verkligen är av sådant allvar att det motiverar förslaget.⁴⁰

I riksdagsdebatten uttrycktes inga invändningar mot införandet av bestämmelsen utan ansågs av många vara en länge önskad reglering.⁴¹

3.3.1 Analys

Att regeringen gick vidare med ett förbud mot sexuella handlingar med djur är på många vis föga förvånande. Det har under flera års tid kommit flertalet uppmaningar till regeringen att införa ett sådant förbud och det har funnits ett tydligt stöd för en sådan reglering, vilket också visar sig i ovan redovisning där de flesta remissinstanser ställde sig positiva till regleringen. Att det ändå höjs tveksamheter från vissa håll mot att regleringen förbjuder handlingar som inte inkluderar lidanden kan tyckas en aning överraskande, men frågan har också skapat en liknande delning bland djurrättsrepresentanter. Singer ser frågan om sexuella handlingar mellan människor och djur som ett exempel på det ambivalenta förhållande människor har till djur. Å ena sidan anser sig människor vara distinkt åtskilda från djur i kantiansk mening genom att vi har förnuft och värdighet. Samtidigt är vi lika i det avseendet att vi har liknande könsorgan och sexuell drift. Singer menar att det tabu som finns mot människors sexuella handlingar med djur är en reflektion av människans önskan att differentiera sig från djuren och dölja de likheter som finns. Utifrån Singers utilitaristiska perspektiv är det därför självklart att sexuella handlingar med djur som innefattar lidande är fel, men att förbud mot handlingar som inte innebär lidande snarare bär spår av moraliskt tabu.⁴² Regan vänder sig starkt mot detta och menar i linje med sin rättighetsetik att om vi anser att ett samtycke är grundläggande för sexuella aktiviteter mellan

⁴⁰ Prop. 2013/14:41 s. 10f, 64ff.

⁴¹ Prot. 2013/14:70 19 februari.

⁴² Beirne (2001) s. 45f.

människor så bör detsamma gälla mellan människor och djur.⁴³ Chloe Taylor erbjuder ett feministiskt djurrättsperspektiv på frågan då hon skriver att Singer missar i sin analys det strukturella maktförhållande som råder mellan människor och djur. I sin analys tar hon upp att studier har visat att i fall rörande människors sexuella handlingar med djur är hundar oftast representerade bland djuren och vita män bland människorna vilket, enligt henne, inte är någon tillfällighet. Hundar är de mest domesticerade djuren där maktrelationen till dess ägare kan skapa ett skenbart samtycke utan lidande, men att detta fungerar på samma vis som den kontroll som män utövar i vad vissa feminister kallar våldtäktskultur, alltså att övergrepp normaliseras utifrån strukturella föreställningar.⁴⁴

I frågan om förbud mot sexuella handlingar med djur går det att se att man inom lagstiftningen har tagit ett tydligt ställningstagande för djurens egenvärde och tagit ett avsteg från det mer utilitaristiska perspektivet genom att inte låta lidande vara det avgörande kriteriet vilket också följer den uttalade avsikten att flytta fokus från djurs lidande till deras välfärd.

⁴³ Regan, Why sex with animals violates their rights, <<http://tomregan.info/why-sex-with-animals-violates-their-rights>>, besökt 2017-05-22.

⁴⁴ Overall (red.) (2017) s. 236f, 246.

3.4 Djurförsök

<p>1 kap. 6 § i förslag till ny djurskyddslag</p> <p><i>Med djurförsök avses användning av ryggradsdjur eller bläckfiskar som kan vålla djuren lidande i lika stor utsträckning som, eller i större utsträckning än ett nålstick, för</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. vetenskaplig forskning,2. sjukdomsdiagnostik,3. utveckling och framställning av läkemedel eller kemiska, produkter,4. undervisning, samt5. andra jämförbara ändamål.	<p>1c § djurskyddslagen</p> <p><i>Med djurförsök avses användning av djur för</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. vetenskaplig forskning,2. sjukdomsdiagnos,3. utveckling och framställning av läkemedel eller kemiska produkter,4. undervisning, om användningen innebär att djuret avlivas, utsätts för operativt ingrepp, injektion eller blodavtappning eller om djuret orsakas eller riskerar att orsakas lidande, samt5. andra jämförbara ändamål.
--	--

I utredningen rekommenderas att definitionen av djurförsök ska ändras till den som gäller i EU:s djurförsöksdirektiv, 2010/63/EU, artikel 3(1), där graden av djurets lidande är utgångspunkten medan den svenska definitionen, med undantag från undervisningsdjuren, utgår från syftet med användningen av djuren och kräver alltså inte lidande eller risk för lidande.⁴⁵

Utredaren motiverar förslaget om ändring med att bestämmelserna om djurförsök finns till för att ge extra skydd till dessa djur eftersom de används på ett sätt som kan medföra att de orsakas lidande. Om djuret inte utsätts för något lidande anser utredaren att dessa inte behöver täckas av bestämmelserna om djurförsök eftersom övriga bestämmelser i djurskyddslagen ger tillräckligt skydd.⁴⁶

Regeringen gick emot utredningens förslag och yrkade på att den svenska definitionen skulle behållas. De motiverade detta med att den nya definitionen skulle kunna leda till gränsdragningsproblematik huruvida ett djur kan anses

⁴⁵ SOU 2011:75 s. 40, 938f.

⁴⁶ SOU 2011:75 s. 940.

vara utsatt för lidande som är i linje med ett nålstick. Vidare ansåg regeringen att den svenska definitionen erbjuder ett mer omfattande skydd eftersom all användning med försöksdjur som huvudregel blir föremål för djuretisk prövning.⁴⁷

Djurförsöksfrågan fick stor uppmärksamhet hos remissinstanser och i riksdagsdebatten. Detta berodde dels på definitionsförslaget ovan, men också för att regeringen i propositionen föreslog en satsning på att ta fram alternativa metoder till djurförsök.

En knapp majoritet av de olika remissinstanserna stödde utredningens förslag på ny definition av djurförsök, bland annat eftersom beteendestudier då inte skulle omfattas av kravet på etiskt godkännande. Flera remissinstanser, bland annat *Göteborgs Universitet* och *Sveriges Lantbruksuniversitet* m.fl, ansåg att EU:s definition skulle medföra svårigheter vid avgörandet om en studie är ett djurförsök eller inte. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* och *Länsstyrelsen i Dalarnas län* m.fl. ansåg att det behövde tydliggöras att även psykisk smärta motsvarande ett nålstick är djurförsök.⁴⁸

I riksdagsdebatten uttryckte Sara Karlsson (S) tillfredsställelse med att den svenska definitionen behölls då hon såg EU-direktivets definition som ett avsteg från arbetet att skydda djur från djurförsök. Helena Leander (MP) lyfte fram vad hon ansåg vara ett inneboende problem med djurförsök, nämligen att om vi använder djur för att testa hur något kan påverka människor måste det betyda att djur och människor är förhållandevis lika, men om så är fallet är det svårt att rättfärdiga försöken ur ett moraliskt perspektiv eftersom vi anser att det är fel att testa på människor. Hon uttryckte även att djurförsök i framställning av hushållsprodukter ska vara helt förbjudet eftersom det inte kan påstås finnas någon proportionerlig nytta i förhållande till djurs lidande. Som exempel angav hon att det redan finns så mycket schampon och rengöringsprodukter att det inte finns ett behov som kan stå i proportion till djurens lidande. Ett antal riksdagsledamöter, såsom Gustav Schyllert (M), Anita Brodén (L) och Irene Oskarsson (KD) utta-

⁴⁷ Prop. 2013/14:41 s. 21f.

⁴⁸ Prop. 2013/14:41 s. 20f.

lade att djurförsöksfrågan är en svår avvägning där djuren ska skyddas mot onödigt lidande och sjukdomar samtidigt som medicinforskningen är direkt beroende av djurförsök. Brodén lyfte fram att det inte bara är viktigt för djuren utan även för människor att hitta alternativ till djurförsök eftersom det faktiskt finns artskillnader mellan människor och djur som gör att det kan finnas viss osäkerhet vid försök av mediciner.⁴⁹

3.4.1 Analys

Det är intressant att notera att utredaren som önskade att fokus skulle flyttas från lidande till välfärd samtidigt förespråkar att lidande ska vara utgångspunkten i bedömning om vad som ska anses som djurförsök. Det är också noterbart att lidandet ska definieras utifrån ett nålstick vilket kan vara svårt att mäta i psykiskt avseende, vilket kan tyckas gå emot önskan att lidande ska definieras i djurskyddslagen som både en psykisk och fysisk upplevelse.

Djurförsök kan sägas vara den mest tydliga skiljelinjen mellan de utilitaristiska och rättighetsetiska djurrättsperspektiven. För utilitarister som Singer beror berättigandet av djurförsök på de sammanräknade konsekvenserna av alla som påverkas av utgången. Om konsekvensen av att skada djur skulle ge mer gott än ont, eller minst lika mycket, så är djurexperiment tillåtligt och i vissa avseenden ett krav. Det är bara fel om konsekvenserna skulle ge mindre gott än den skada som djuren utsätts för.⁵⁰ Om ett experiment på ett fåtal djur kan rädda livet på tusentals människor så överväger, för Singer, människans intresse av att överleva det intresse djuret har av att inte känna lidande. Singer vänder sig dock bland annat mot experiment för att ta fram kosmetika och andra liknande produkter eftersom dessa intressen inte väger upp det lidande djuren utsätts för.⁵¹

Inom den rättighetsetiska grenen kan ingen individs värde reduceras till att vara ett värde för en annan. Individuella rättigheter kan aldrig kränkas för de

⁴⁹ Prot. 2013/14:70 19 februari.

⁵⁰ Regan (1999) s. 355f.

⁵¹ Hursthouse (2000) s. 173ff.

sammanlagda goda konsekvenserna. Regan förnekar alltså inte att de vinster eller fördelar som Singer pratar om existerar, men så länge dessa är fångna med orättvisa medel kan de aldrig rättfärdigas.⁵²

Djurförsöksfrågan visar till stor del utilitaristiska och speciesistiska inslag genom att människans intressen värderas högre och det förutsätts att djurs rättigheter kan begränsas utifrån människans behov. Samtidigt finns här inslag av det motsatta. Regeringen väljer att inte använda lidande som definition av djurförsök utan användningen av djuren och har som ambition att i framtiden inte behöva använda djurförsök. Nu uttrycks detta inte bara som en djurrättslig fråga utan även som en mänsklig sådan då djurförsök inte är helt tillförlitliga, men det tycks finnas en rörelse som ifrågasätter naturligheten i att djur får användas i vetenskapliga försök för människans intressen.

3.5 Lagens omfattning

1 kap. 3 § i förslag till ny djurskyddslag

Lagen omfattar alla djur som hålls av människan och de viltlevande djur som används, eller avses användas i djurförsök. Lagen omfattar även övergivna och förvildade djur av tamdjursarter. Med djur avses alla stadier efter födsel eller kläckning och för de försöksdjur som är däggdjur även den sista tredjedelen av fosterstadierna.

1 § djurskyddslagen

Denna lag avser vård och behandling av husdjur och försöksdjur. Den avser också andra djur om de hålls i fångenskap.

I utredningen uttrycks att en ny formulering om djurskyddslagens omfattning tydligare definierar vilka djur som omfattas av lagen.⁵³ Man skriver även att människor har ett ansvar för djur eftersom människan har tagit dem i sin vård och styr deras liv och livsbetingelser. Av denna anledning skyddas inte vilda djur av djurskyddslagen om de inte används för djurförsök. Den avgörande faktorn ska alltså inte vara djurets art utan att människan tagit djuren i sin vård och håller

⁵² Regan (1999) s. 356.

⁵³ SOU 2011:75 s 39, 94f.

dem i fångenskap. Det skulle alltså innebära att en spindel som hålls som husdjur skulle skyddas av djurskyddslagen, men inte en spindel som lever i det fria. Det är också av denna anledning som förvildade djur, alltså djur som lever mer eller mindre vilt, men som av tradition hålls av människan, också ska skyddas av djurskyddslagstiftningen eftersom det är människan som har brustit i sin tillsyn och omvårdnad av dem. Det ska då inte spela någon roll om djuren ifråga har övergetts eller fötts i det fria. Detta gäller exempelvis hundar och katter, men även vissa reptiler eller sköldpaddor som förts in i landet.⁵⁴

Ett flertal instanser, bland annat *Djurskyddet Sverige* och *Djurens rätt*, ansåg att de vilda djuren också borde omfattas av djurskyddslagen då de utsätts för mycket lidande under jakt och fångenskap och att samma etiska plattform bör gälla för alla djur.⁵⁵

3.5.1 Analys

Att även vilda djur bör skyddas av djurskyddslagen kan vid en första anblick verka vara ett logiskt ställningstagande för de som förespråkar djurs rättigheter. Som det går att se i redovisningen ovan var det ”djurvänliga” instanser som förespråkade att djur skulle omfattas av djurskyddslagen. Diesen delar också denna åsikt, men det finns flera djurrättsrepresentanter som förespråkar det motsatta, såsom till exempel Regan då han anser att det snarare leder till att djur alltmer påverkas av människors inblandning.⁵⁶

Yuriko Otomo är inne på en liknande linje som i sin analys av olika konventioner visar hur människors försök att genom juridiska regler bevara mångfalden av djur och stoppa utrotningen av djurarter snarare kan leda till motsatsen. Genom att djur definieras som utrotningshotade och hamnar under särskilda licenser och miljövårdsprogram lyfts de ur sin obestämda och självreproducerande natur och hamnar i en annan ”natur” som är reglerad av mänsklig aktivitet och jurisdiktion. Även om det inledningsvis innebär att djuren skyddas kan de sedan

⁵⁴ SOU 2011:75 s. 94ff.

⁵⁵ SOU 2011:75 s. 1039.

⁵⁶ Diesen (2016) s. 218; Regan (1999) s. 329.

genom dispenser användas för människors intressen när skyddets syfte är uppnått.⁵⁷

Singer är inne på en liknande linje då han pekar på att det för vilda djur inte finns någon distinktion på människors inblandning. Om ett djur fångas in för att skyddas kan det inte förstå att det inte är hotat vilket ger psykiskt lidande och därmed försvinner nyttan.⁵⁸

När Sue Donaldson och Will Kymlicka argumenterar för djurs juridiska rättigheter identifierar de en uppdelning av människor i tre kategorier med olika tillgång till juridiska rättigheter som de menar är överförbara på djur. Den första kategorin är de som har fullt medborgarskap inom ett visst område och som har full tillgång till de rättigheter som finns tillhanda inom ett område. En sådan status argumenterar de bör tilldelas de djur som blivit domesticerade. Den andra kategorin är de människor som lever inom samma område som de i den första kategorin, men som inte har fullt ut samma rättigheter och skydd, såsom till exempel vissa grupper av utlandsfödda. Denna grupp har grundläggande okränkbara rättigheter, men den fulla rättighetskatalogen och skyddet begränsas för den suveräna gruppens större goda. Dessa rättigheter skulle tillfalla de djuren som lever bland oss, men inte är fullt ut tama. Den tredje kategorin är de människor som är medborgare i en annan suverän grupp där den viktigaste skyldigheten är att interagera med dem under rättvisa förhållanden, såsom uttalat inom folkrätten. Denna grupp bland djuren är de vilda djuren som ska få leva för sig själva utan att människan lägger sig i.⁵⁹

Valet att inte inkludera vilda djur inom djurskyddslagens omfattning skulle alltså kunna tolkas som respekt för vilda djurs frihet eller så är det ytterligare ett tecken på att djurskyddslagens främsta funktion är att reglera djurhållning som en mänsklig verksamhet framför att ge alla djur ett lagstadgat skydd.

⁵⁷ Otomo och Mussawir (red.) (2013) s. 166–172.

⁵⁸ Singer (1999) s. 46.

⁵⁹ Donaldson och Kymlicka (2011) s. 50–61.

4. Slutsatser

Nedan följer en sammanställning av det som framkommit i genomgången av lagförslagen utifrån de frågeställningar som presenterades i inledningen.

4.1 Definitionen av djur och skyddsvärda intressen

I det analyserade materialet går det att finna en relativt stark samsyn att djur i flera avseenden är skyddsvärda varelser. Det lyfts fram att människor måste ta hänsyn till djurens behov och välfärd, vilket inkluderar beaktan för djurens känslor, biologiska funktion, hälsa, beteendebestånd och att djurhållningen ska vara etiskt acceptabel. Det tas också upp att djuren inte ska behöva utsättas för onödigt psykiskt och fysiskt lidande eller sexuella handlingar som kan ses som övergrepp. Desto svårare är det att finna motiveringar till varför djuren är skyddsvärda och hur djuren ska definieras. Det uttalas att djuren har moralisk status med egenvärde, men att de samtidigt inte kan ses som moraliska aktörer med ansvar för sina handlingar. Vad denna moraliska status innebär för djurens rättigheter lämnas utan vidare utveckling och samma sak gäller frågan huruvida djur ska ses som kännande varelser eller egendom. Regeringen uttalar dock att djuren inte kan tillskrivas integritet och självbestämmanderätt och det ställs även frågetecken till om djur kan anses ha sexuell integritet.

Sammanfattningsvis går det alltså att finna en ambition att skydda djuren, men att detta arbete är präglad av speciesism där djur underordnas människor och det rättighetsetiska perspektivet på djur som rättighetsbärare är svagt representerat.

4.2 Motsägelsefulla element

Den mest påtagliga motsägelsen som framträder i analysen är förhållandet mellan djurs lidande och välfärd. Å ena sidan betonas att fokus ska flyttas från lidande och sjukdom till god djurvelfärd där hänsyn tas till bland annat känslor och hälsa, å andra sidan kvarstår ”onödigt lidande” som rekvisit i flertalet regleringar. Detta exemplifieras också av att utredaren föreslår att den svenska djurförsöksdefinitionen ska ändras till att utgå ifrån lidande i form av ett nålstick istället för den nuvarande som utgår från användandet. Att förespråka nålstick

som referensvärde blir också ytterligare märkligt i det avseendet att utredaren önskar att det betonas i djurskyddslagen att lidande ska ses som ett både fysiskt och psykiskt fenomen. Det tycks alltså finnas en ansats till att lagstifta utifrån ett rättighetsetiskt perspektiv där kriterierna för djurens välmående utökas, men att det i praktiken fortfarande finns en utilitaristisk syn som fokuserar på lidande, och i första hand det fysiska.

4.3 Oproblematiserade antaganden

Lika viktigt som det är att lyfta fram det som uttrycks är det att peka på det som inte uttrycks och därmed antas vara vedertagna sanningar. Även i detta avseende anser jag det värt att återkomma till frågan om djurs lidande eftersom det är en central förhållningspunkt i djurhållningen. Inom både slakt och djurförsök accepteras att djur får utsättas för lidande i viss utsträckning, men varför så är fallet uttalas aldrig. Detta är framförallt påtagligt i frågan om människors rätt att bruka djur som föda. Genom att lyfta fram juridiska regleringar som ska gälla för slakt och djurhållning flyttar man fokus till verksamheternas praktik och talar om att minimera lidande istället för att tala om deras existensberättigande. Djurförsöksfrågan lider av en liknande problematik även om man inom detta område har börjat problematisera frågan. Det finns en föreställning om att människor har någon form av naturlig rätt att utsätta djur för en viss grad av lidande för den medicinska utvecklingen, men var denna rätt kommer ifrån talas inte om. Analysen visar dock på djurförsöksområdet att det finns ambitioner att hitta alternativa metoder, men samtidigt kan man ställa sig frågan om detta sker med djurens rättigheter i åtanke eller för att man vill få fram mer pålitliga medicinförsök. Att man i lagen inte heller definierar hur begreppet ”onödigt” ska tolkas eller vad det förhåller sig till är också problematiskt eftersom det förblir outtalat var gränsen konkret går för hur mycket lidande ett djur ska anses tåla.

5. Avslutande kommentarer

Syftet med denna uppsats var att undersöka vilka djurrättsliga perspektiv som präglat förslagen på ändring i djurskyddslagen. Sammanfattningsvis går det att konstatera att det finns en ambition att utöka djurs skydd, men att detta arbete

huvudsakligen sker utifrån ett speciesistiskt och utilitaristiskt perspektiv där djurens intressen är underordnade och anpassade utifrån människors intressen. Det finns dock undantag, såsom i förbudet mot sexuella handlingar med djur och kanske kan vi även se spår av det i djurförsöksfrågan, där det rättighetsetiska perspektivet kan skönjas. I analysen framkommer också att djurskyddslagen först och främst är en lag som ska skydda djurs intressen inom människors verksamhet vilket exemplifieras av det faktum att vilda djur inte inkluderas i lagstiftningen.

Med detta sagt tycks det ändå som att djurens rättsliga skydd genom djurskyddslagen gradvis blir starkare och kanske kommer det att komma en ny djurskyddslag utifrån det gedigna utredningsarbete som finns till hands. Detta hade varit önskvärt, men själv kanske jag ännu mer ser framemot den dag då det inte behövs någon djurskyddslag överhuvudtaget.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Offentligt tryck

Utredningsbetänkanden

SOU 2011:75 Ny Djurskyddslag – Betänkande av utredaren i översyn av djurskyddslagstiftningens utformning och innehåll

Propositioner

Prop. 2013/14:41 Ändringar i djurskyddslagen

Övrigt riksdagstryck

Rskr. 2013/14:151

Mot. 2013/14: MJ5, Jens Holm (V) m.fl. Ändringar i Djurskyddslagen

Prot. 2013/14:70 19 februari

Elektroniska källor

Tom Regan, "Why sex with animals violates their rights", <<http://tomregan.info/why-sex-with-animals-violates-their-rights>>, besökt 2017-05-22

Litteratur

Böcker

Cavalieri, Paola, The animal question: why nonhuman animals deserve human rights, Oxford University Press, New York, 2001

Diesen, Eva, Djurens juridik, Upplaga 1, Wolters Kluwer, Stockholm, 2016

Donaldson, Sue & Kymlicka, Will, Zoopolis: a political theory of animal rights, Oxford University Press, Oxford, 2011

Hursthouse, Rosalind, Ethics, humans and other animals: an introduction with readings, Routledge, London, 2000

Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), Juridisk metodlära, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2013

Kurki, Visa A.J. & Pietrzykowski, Tomasz. (red.), *Legal Personhood: Animals, Artificial Intelligence and the Unborn*, 2017

Otomo, Yoriko & Mussawir, Edward (red.), *Law and the question of the animal: a critical jurisprudence*, 2013

Overall, Christine (red.), *Pets and people: the ethics of companion animals*, 2017

Regan, Tom, *Djurens rättigheter: en filosofisk argumentation*, Nya Doxa i samarbete med Nordiska samf. mot plågsamma djurförsök, Nora, 1999

Ryder, Richard D., *Det politiska djuret*, Nya Doxa, Nora, 2001

Singer, Peter, *Djurens frigörelse*, 2. uppl., Nya Doxa, Nora, 1999

Sunstein, Cass R. & Nussbaum, Martha Craven (red.), *Animal rights: current debates and new directions*, Oxford University Press, New York, 2004

Wennström, Bo, *Rättens individualisering: mot en ny juridisk antropologi*, Juridiska fakulteten, Uppsala universitet, Uppsala, 2005

Artiklar

Beirne, Piers, "Peter Singer's `Heavy petting` and the politics of animal sexual assault" *Critical Criminology* 10, 2001 s. 43-55

Diesen, Eva, "Vi måste erkänna djurens rättigheter: tema: vad ska vi göra med djuren" *Liberal debatt*, 2016, häfte 3 s. 20–23

Wyckoff, Jason, "Linking sexism and speciesism", *Hypatia* vol. 29 issue 4, 2014 s. 721-737